
екології можуть як дрібні локальні підприємці, так і великі компанії.

Література:

1. Яцик А. Екологічна ситуація в Україні та шляхи її поліпшення. 2005. №6. С. 23-24.
2. Бродский А. К. Общая экология: Учебник для студентов вузов. М.: Изд. Центр «Академия», 2018. 256 с.
3. Коробкин В.И. Передельский Л.В. Экология: Учебник для студентов вузов. 6-е изд.: Феникс, 2017. 575 с.
4. Дерій С, Ілюха В.. Екологія. К: Фітосоціоцентр, 1998. 196 с.

Максим ЗИСКО, студент
Науковий керівник: **д.геог.н., проф. Царик Л.П.**

**ГЕОЕКОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ СТРУКТУРИ
ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ
БОРСУКІВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ**

Борсуківська сільська територіальна громада (ТГ) розташована у Кременецькому районі Тернопільської області. Площа громади становить 152,1 км², населення – 6310 осіб. До складу громади входять 11 населених пунктів [1]. Межує Борсуківська територіальна громада на північному-сході із Великодедеркальською ТГ, на північному-заході із Кременецькою ТГ, на півдні та південному-сході – із Лановецькою ТГ і на заході – із Вишнівецькою ТГ [2]. У структурі землекористування Борсуківської територіальної громади (рис. 1) переважають землі сільськогосподарського призначення (80%). Розораність громади складає 65% (це близько 10 тис. га орних земель). Площа лісів у Борсуківській ТГ становить 1326 га, відповідно лісистість – 9%. Частка забудованих земель складає 5%, землі під водою і болотами займають 6%. Багаторічні насадження у громаді займають менше 1%, пасовища і сіножаті – близько 14%.

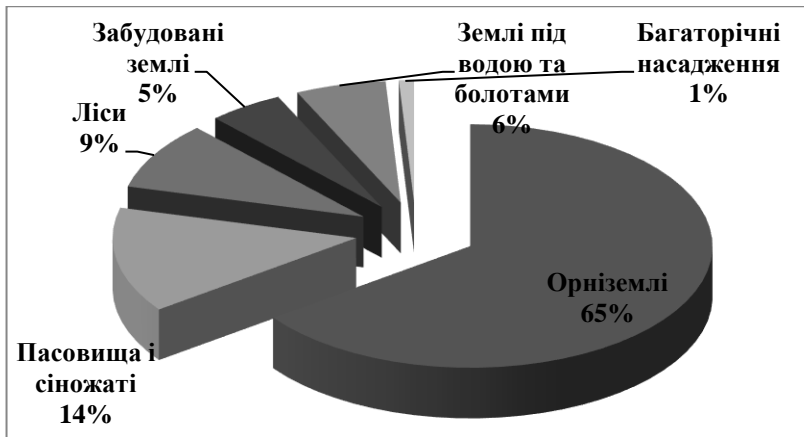

Рис. 1. Структура землекористування Борсуківської сільської територіальної громади

У структурі сільськогосподарських угідь найвищу частку складає рілля 80%, близько 14% займають пасовища, 3% – сіножаті, 1% – землі під господарськими будівлями та дворами, 1% – під господарськими шляхами та прогонами, 1% – займають багаторічні насадження. Загалом у Борсуківській територіальній громаді зосереджено 12 200 га сільськогосподарських земель. Найбільше таких земель є у Бурсуківському (2838,5 га), Піщатинському (1950 га) та Борщівському старостинських округах (1640,5 га). Площа орних земель у громаді становить 9810 га, найменш розораними є Борщівський старостинський округ [6].

У структурі багаторічних насаджень Борсуківської територіальної громади переважають сади (99%), близько 1% займають інші багаторічні насадження, у громаді повністю відсутні виноградники. Загалом площа багаторічних насаджень громади складає близько 100 га. Велику частку (14%) у структурі сільськогосподарських земель Борсуківської громади займають пасовища, загальна їх площа становить 1661 га. Найменше пасовищ є у Великокукувецькому старостинському округу (71 га), найбільше – у Борсуківському (577 га). У громаді також зосереджено близько 370 га сіножатей, що становить 2,5% від площі громади [6].

Під господарськими будівлями та дворами у Борсуківській громаді зайнято близько 140 га, найменше у Передмірському (12 га), Чайчинецькому (16 га) та Великокусовецькому (16 га) старостинському округах. Під господарськими шляхами та прогонами у громаді зайнято 80,5 га, найменше (>10 га) у Борщівському та Передмірському старостинських округах. Варто зазначити, що на території Борсуківської громади відсутні землі, які перебувають на стадії меліоративного будівництва та відновлення родючості, також немає тимчасово консервованих і забруднених земель.

Лісогосподарське землекористування Борсуківської громади у значній своїй частині (68%) здійснюється в межах діяльності Державного підприємства «Кременецьке лісове господарство» [8]. Тобто із загальної площі лісовкритих земель Лановеччини (1326 га), 68% – це ліси Державного лісового агентства України. Решту 32% (371 га) – це комунальні ліси та лісові землі інших землевласників.

Переважаючими породами лісів Борсуківської громади є сосна та дуб. Великі площі також займає граб, ясен та береза. Хвойні породи у займають значно меншу частку ніж листяні, окрім сосни звичайної. З чого можна стверджувати, що територія громади належать до широколистяних лісів [8].

За віком у лісах Борсуківської територіальної громади переважають середньовікові насадження (54%), менше молодняка (21%), близько 14% займають пристигаючі ліси і стиглі та перестійні становлять – 13% (рис. 2). У структурі лісовкритих земель Борсуківської територіальної громади переважають ліси II групи (62%), ліси I групи займають 28% і 3% становлять чагарники. Найбільше лісів I групи зосереджено Борщівському (176,5 га) та Снігурівському (120 га) старостинських округах (120 га). Ліси другої групи, тобто експлуатаційні ліси, є лише у Борщівському (682 га) та Чайчинецькому (136 га) старостинському округах [6].

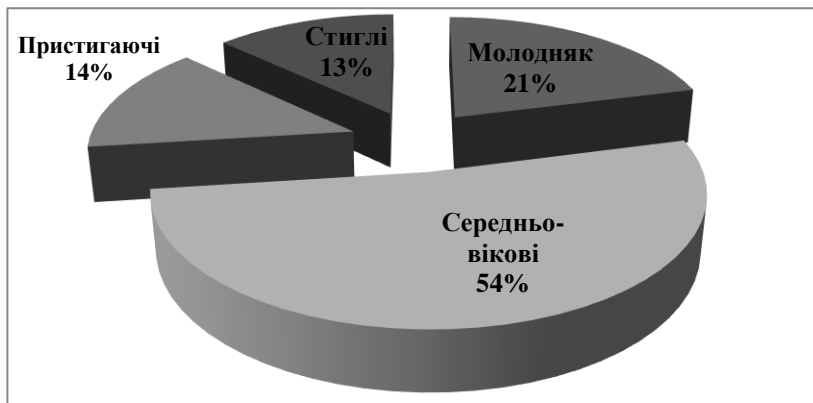

Рис. 2. Розподіл лісів Борсуківської громади за групами віку

Важливе значення у контексті дослідження землекористування територіальної громади має визначення частини заповідних територій. Станом на 01.01.2021 р. у Борсуківській громаді функціонує 5 об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення, загальною площею 203,2 га. Це зокрема, ботанічний заказник місцевого значення «Кіптіха» площею 197 га; три ботанічні пам'ятки природи місцевого значення «Бучина в урочищі «Братерщина» (4 га), «Модриново-кленове насадження в урочищі «Братерщина» (1,6 га), «Степова ділянка «Могила» (0,6 га) та гідрологічна пам'ятка природи місцевого значення «Передмірське джерело (0,2 га) [9]. Заповідність території громади складає лише 1,3%.

Іншою складовою формування високої частки природних угідь у межах Борсуківської територіальної громади, а відповідно і екологічно безпечної системи землекористування, виступають землі під водою та болотами. Як категорія природних земель, води і болота виконують важливі природоохоронні, кліматорегулюючі, рекреаційні та екологостабілізуючі функції [11]. У структурі землекористування Борсуківської громади землі під водою і болотами становлять 6%. Загалом внутрішні води в громаді займають понад 780 га, з яких найбільшу частку становлять штучні водосховища (59%) – Борсуківське водосховище площею 440 га; ставки займають 33% земель, під

природними водотоками (річками та струмками) зайнято 5% і під штучними водотоками (канали, колектори,) – 3% (рис. 3).

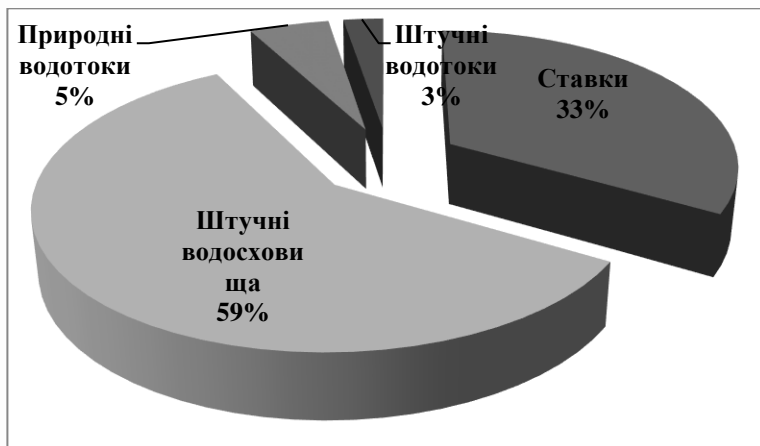

Рис. 3. Структура земель водного фонду Борсуківської громади

Загальна площа боліт у Борсуківській територіальній громаді складає близько 127,5 га, усі болота краю належать до категорії низинних [6]. Найбільше боліт зосереджено у Снігурівському (44 га) та Передмірському (30 га) старостинських округах. Найменше Чайчинецькому (1,6 га) та Борсуківському (3,5 га) старостинських округах. Основною причиною низької частки водно-болотних угідь у структурі землекористування Борсуківської громади є інтенсивна меліорація, яка відбулася у регіоні в минулому столітті. За архівними даними частка боліт на Лановеччині, внаслідок меліоративних робіт, скоротилась в середньому на 30-40% [10]. Такі процеси вкрай негативно відобразилися на геоекологічній ситуації. Сьогодні потрібно впроваджувати заходи із максимального збереження існуючих водно-болотних угідь та відновлення тих які були осушені у минулому. Адже саме болота, виступають основним регулятором водного режиму річок, особливо у сучасних умовах регіональних та глобальних кліматичних змін [12].

Отож, комплексний аналіз сучасного стану структури землекористування Борсуківської територіальної громади, показав такі особливості: сільськогосподарська освоєність становить 80%, розораність – 65%, лісистість – 9%. У структурі сільськогосподарського землекористування переважають орні землі та пасовища (94%) найнижчою є частка багаторічних насаджень. У структурі лісокористування Борсуківської громади переважають середньовікові насадження сосни, дуба звичайного, граба і ясена. Частка земель під водою і болотами у громаді становить 6%, у структурі земель водного фонду переважають ставки та штучні водосховища (92%). Основними геоекологічними проблемами землекористування Борсуківської громади є розбалансованість земельних угідь (частка природних угідь 30%), відсутність генеральних планів населених пунктів, не проведена інвентаризація земель.

Література:

1. Борсуківська територіальна громада. Офіційний сайт. URL: <https://borsukivska-gromada.gov.ua>

2. Костишин О.О. Управління земельними ресурсами в умовах децентралізації. II Міжнародна Науково-практична конференція. Розвиток економічної системи в умовах глобалізації. Полтава, 2015. С. 68-70.

3. Кузик І. Геоекологічні проблеми землекористування об'єднаних територіальних громад Тернопільської області. Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Географія. 2018. №1 (44). С. 196-201.

4. Лазарева О.В. Потенціал використання земельних ресурсів об'єднаних територіальних громад. Проблеми системного підходу в економіці. 2019. №5 (73). С. 31-36.

5. Міністерство розвитку громад та територій. Адміністративно-територіальний устрій України. URL: <https://atu.decentralization.gov.ua/#karta>

6. Матеріали звіту Головного управління Держгеокадастру у Тернопільській області (форма 6-зем).

Структура земельних угідь Лановецького району станом на 01.01.2016 р.

7. Олійник Я.Б., Остапенко П.О. Формування спроможних територіальних громад в Україні: переваги, ризики, загрози. Український географічний журнал. 2016. № 4. С. 37-44.

8. Офіційний сайт Управління екології та природних ресурсів Тернопільської ОДА. URL: <http://ecoternopil.gov.ua>

9. Офіційний сайт Управління лісового та мисливського господарства Тернопільської області. URL: <https://ternopillis.gov.ua>

10. Природокористування: навчальний посібник. [Царик Л.П, Барна І.М., Грицак Л.Р., Лісова Н.О., Стецько Н.П. та ін.] – Тернопіль: редакційно-видавничий відділ ТНПУ, 2015. 398 с.

11. Царик Л.П. Еколого-географічний аналіз і оцінювання території: теорія та практика. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. 256 с.

12. Tsaryk L., Yankovs'ka L., Tsaryk P., Novyts'ka S., Kuzyk I. Geocological problems of decentralization (on Ternopol region materials). Journal of Geology, Geography and Geoecology. Vol. 29.(1). Dnipro, 2020. P. 196-205.

Вікторія ДМИТРІВ, студентка

Науковий керівник: **к. геог. н., доц. Стецько Н.П.**

СУЧАСНИЙ СТАН ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ В ДОЛИНИ РІЧКИ СЕРЕТ

Проблеми пов'язанні із забрудненням навколишнього природного середовища в результаті антропогенної діяльності гостро постали протягом останніх десятиліть. В результаті такого забруднення відбувається збіднення генофонду рослинного і тваринного світу, зменшення стабільності та продуктивності природних екологічних систем, порушення природної екологічної рівноваги біосфери. Для вирішення цих проблем потрібно впроваджувати комплекс природоохоронних